

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ: КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ, КРИМІНАЛІСТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ АСПЕКТИ

УДК 343.98.06

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2025-4-22>

Валентин БІДНЯК
кандидат юридичних наук
(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)
d_cpsi@dduvs.edu.ua

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОКРЕМИХ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МЕТОДИК

У статті розглянуто принципи формування та використання окремих криміналістичних методик. Установлено, що під принципами з точки зору права розуміють основні засади, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю й відображають суттєві положення теорії, учення, науки, системи внутрішнього й міжнародного права, політичної, державної чи громадської організації: гуманізм, справедливість, законність, рівність громадян перед законом тощо. Процес формування криміналістичних методик і використання їх наукових положень також повинен відповідати певним принципам.

За допомогою аналізу думок науковців щодо принципів науки та практичної діяльності встановлено, що вони поділяються на дві групи: принципи формування криміналістичної методики як розділу науки криміналістики та принципи використання положень криміналістичної методики як практичної діяльності уповноважених осіб, зокрема підрозділів слідства, з розслідування кримінальних правопорушень. До принципів побудови (формування) окремих криміналістичних методик можна зарахувати: а) детермінізм (принципи розвитку, причинності, історизму); б) системність (структурованість); в) об'єктивність; г) відповідності наукових теорій потребам практики (єдності теорії і практики). До принципів використання окремих криміналістичних методик потрібно зарахувати: а) законність; б) етичність; в) етапність (планомірність); г) вибірковість (ситуаційність); г) індивідуальність (конкретність). Розкрито зміст кожного з принципів і надано власне розуміння доцільності їх застосування.

Крім визначених принципів при здійсненні діяльності з розслідування кримінальних правопорушень, що є різновидом кримінально-процесуальної діяльності, потрібно дотримуватися принципів, визначених статтею 7 Кримінального процесуального кодексу України.

Ключові слова: криміналістика, принципи, розслідування, слідча діяльність, кримінальні правопорушення, криміналістична методика.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних складних соціально-політичних умовах існування нашої країни, ускладнених розв'язаною росією війною, актуальним є питання впровадження в правову систему основоположних норм демократичної правової держави, наближення до європейських цінностей, що включає дотримання під час розслідування кримінальних правопорушень системи принципів кримінальної процесуальної діяльності та криміналістичних рекомендацій з проведення слідчих (розшукових) дій, основаних на означених принципах, з урахуванням положень чинного кримінального процесуального законодавства, міжнародних нормативно-правових документів і досвіду протидії злочинності.

Формування правової демократичної держави, головне завдання якої полягає в дотриманні гарантій прав, свобод і законних інтересів особи, неможливе без розробки методичних рекомендацій з розслідування кримінальних правопорушень, які б відповідали принципам, оснований на людиноцентристському підході, і водночас не суперечили основним положенням методології формування наукових знань.

У науці кримінального процесуального права та криміналістиці сьогодні достатньо уваги приділялося проблемам формування наукових принципів і їх використання в практиці розслідування кримінальних правопорушень. Але, незважаючи на це, досі не розроблено єдиного підходу до визначення й систематизації принципів науки та практичної діяльності. Криміналістична методика, як складова частина криміналістики, спрямована на розробку методичних рекомендацій з розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, використовуючи при цьому положення криміналістичної техніки й тактики. Ми погоджуємося з В. В. Тіщенко, що головним завданням теоретичних основ криміналістичної методики є «створення системи принципів наукової розробки окремих методик розслідування, а також принципів їх застосування або побудови (у разі відсутності) в розслідуванні конкретного злочину на практиці» [8, с. 4]. Зважаючи на викладене вище, вважаємо, що визначення принципів формування криміналістичних методик і їх використання на практиці є сьогодні актуальним і своєчасним дослідженням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Принципам формування та використання методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень у різні часи приділялась увага з боку українських учених у галузі кримінального процесу та криміналістики. Зокрема, їх розробці й систематизації присвячено окремі роботи Ю. П. Алєніна, В. П. Бахіна, А. Ф. Волобуєва, В. Г. Гончаренка, Ю. М. Грошевого, М. М. Єфімова, В. А. Журавля, А. В. Іщенко, Н. І. Клименко, В. С. Кузьмічова, О. П. Кучинської, В. В. Лисенка, В. Г. Лукашевича, Є. Д. Лук'янчикова, В. Т. Малярєнка, Г. А. Матусовського, В. Т. Нора, І. В. Пирога, В. М. Плетєнця, М. В. Салтєвського, Р. Л. Степанюка, В. М. Стратонова, В. М. Тергишника, К. О. Чаплинського, Ю. М. Черноус, В. М. Шевчука, В. Ю. Шепітька, Б. В. Щура й ін. Але, незважаючи на значну кількість наукових публікацій із цієї тематики, окремі положення щодо принципів побудови окремих криміналістичних методик залишаються дискусійними й потребують подальшої розробки.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є відокремлення на основі аналізу думок науковців у галузі кримінального процесуального права та криміналістики принципів формування й використання окремих криміналістичних методик.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У перекладі з латинської мови «принцип» (principium) означає основа, першоджерело. Етимологічно це поняття тлумачиться як «основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку тощо [1; 6]. У правовому аспекті під принципами розуміють основні засади, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю й відображають суттєві положення теорії, учення, науки, системи внутрішнього й міжнародного права, політичної,

державної чи громадської організації (гуманізм, справедливість, законність, рівність громадян перед законом тощо) [7, с. 110].

Виходячи з філософського розуміння поняття «принцип», а також спираючись на наведену вище думку В. В. Тіщенко, можна відокремити принципи формування криміналістичної методики як розділу науки криміналістики та принципи використання положень криміналістичної методики як практичної діяльності уповноважених осіб, зокрема підрозділів слідства, з розслідування кримінальних правопорушень.

Розглядаючи криміналістичну методику як частину науки криміналістики, на нашу думку, під час розробки її теоретичних положень потрібно дотримуватися загальних принципів формування наукових знань. Методологія наукових досліджень основана на певних принципах, а саме: а) принцип єдності теорії і практики, що є взаємозумовленими; б) принцип системності, на підставі якого встановлюється, що кожен досліджуваний об'єкт розглядається як єдине ціле й кожне явище оцінюється у взаємозв'язку з іншими; в) принцип розвитку, що полягає у формуванні наукового знання з відображенням суперечностей, кількісних і якісних змін об'єкта дослідження; г) принцип об'єктивності, що потребує врахування всіх факторів, які характеризують досліджувані об'єкти, явища й процеси; д) принцип декомпозиції, який ґрунтується на поділі системи на частини, виділенні окремих комплексів робіт для створення умов ефективного аналізу та проєктування досліджуваних об'єктів, явищ і процесів; е) принцип абстрагування, який полягає у виділенні істотних та упущенні несуттєвих проявів властивостей досліджуваних явищ і процесів [10, с. 14]. Аналізуючи зазначені принципи, потрібно відмітити, що останні два з них, а саме принципи декомпозиції й абстрагування, скоріше за все є не принципами науки, а методами пізнання наукових явищ і процесів, а саме методами формальної логіки: аналіз, синтез, абстрагування.

Ми погоджуємося з думкою І. В. Пирога й І. Р. Шинкаренка, які, досліджуючи принципи судової експертології як науки, визначають такі принципи: детермінізму (причинності, історизму), об'єктивності, системності [4, с. 108; 5, с. 223]. Досить повно описав принципи наукової розробки окремих криміналістичних методик В. В. Тіщенко, який також диференціює принципи науки та практичної діяльності. Зокрема, на думку науковця, до таких вихідних положень можуть бути зараховані: 1) розгляд об'єктів методики розслідування (злочину й процесу розслідування) з позицій системно-діяльнісного та функціонального підходів, що дає змогу досліджувати вказані об'єкти як комплекси, з одного боку, злочинної, а з іншого – слідчої діяльності; 2) використання даних і новітніх досягнень інших наук, як гуманітарних, так і природничо-технічних, для дослідження, умов учинення злочинів, особливостей механізму слідоутворення та розробки адекватних рекомендацій з їх розслідування; 3) розробка методичних рекомендацій на основі криміналістичного аналізу злочинів і створення їх типової інформаційно-пізнавальної моделі – криміналістичної характеристики; 4) використання досвіду слідчої практики шляхом його узагальнення, аналізу й наступної екстраполяції в теорію розкриття злочинів; 5) розробка методичних рекомендацій на основі криміналістичної класифікації злочинів, що дає змогу виявити й дослідити особливості відповідної класифікаційної групи і створити методику певного рівня; 6) розробка окремих методик розслідування на основі визначення й характеристики обставин цього виду злочину, що підлягають установленню; 7) розробка напрямків і завдань розслідування з урахуванням специфіки етапів розслідування; 8) розробка методичних рекомендацій на основі інформаційно-ситуаційної оцінки стану розслідування, виділення типових слідчих ситуацій, що виникають на різних етапах розслідування; 9) виділення відповідних типових завдань тактичного й організаційно-методичного характеру та визначення оптимальної програми їх вирішення з урахуванням особливостей конкретної категорії злочинів та етапів їх розслідування; 10) виділення специфічних тактичних і технічних прийомів при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій і тактичних операцій [8, с. 119–120].

Запропоновані В. В. Тіщенком принципи не знайшли підтримки в Б. В. Щура, який вважає суттєвим недоліком указаної системи те, що запропонований перелік містить не стільки принципи побудови криміналістичної методики, скільки зміст самої методики, тому й кожний принцип починається такими словами, як «розгляд», «використання», «розробка», «виділення» тощо. У цьому переліку, на думку автора, надано інформацію про те, на підставі чого, яких теоретичних положень здійснено формування методичних рекомендацій: криміналістична класифікація злочинів; криміналістична характеристика; обставини, що підлягають доказуванню тощо [9, с. 255]. Ми погоджуємося з висловленими думками науковця. При цьому Б. В. Щур висуває власну концепцію принципів, також поділяючи її на дві групи: принципи побудови (формування) та принципи застосування окремих криміналістичних методик. До принципів побудови (формування) окремих криміналістичних методик мають бути зараховані: 1) системність окремої криміналістичної методики; 2) наукова обґрунтованість методичних рекомендацій і слідчих технологій; 3) структурованість побудови окремої криміналістичної методики; 4) алгоритмічність окремої криміналістичної методики; 5) об'єктивність формування окремої криміналістичної методики [9, с. 258].

М. В. Салтєвський наводить перелік принципів, що, на його думку, становлять методологічну основу та слугують об'єктивно-закономірними засадами конструювання теоретичних засад криміналістичної методики як розділу науки криміналістики й окремих методик розслідування окремих видів злочинів, що утворюють її особливу частину, а саме: 1) законність, тобто діяльність із розслідування та профілактики злочинів на досудовому й судовому слідстві має будуватися на законодавчій базі правової держави України й відбуватися в суворих рамках її правового поля; 2) науковість і спроможність методів і засобів діяльності, тобто їх фактична відповідність сучасному рівню розвитку науки й техніки; 3) пізнання фактів минулого на основі збереженої інформації в сьогоденні, її логічного, семантичного та психологічного аналізу; 4) безперервність версіювання, планування й наукової організації праці суб'єктів досудового та судового слідства; 5) ситуаційність та етапність діяльності суб'єктів досудового й судового слідства; 6) технізація й інформатизація досудового та судового слідства; 7) максимальна наочність та очевидність представлення джерел доказів; 8) комплексність використання сили засобів слідчих, оперативних, спеціальних підрозділів для забезпечення повноти й швидкості припинення, розкриття й профілактики злочинів [3, с. 414]. Хоча в указаному переліку автор наголошує на зарахуванні означених принципів до науки, на наш погляд, у ньому містяться як наукові принципи, так і принципи практичної діяльності.

Узагальнюючи думки науковців щодо принципів формування криміналістичних методик, можна висловити власну думку із цього приводу, що полягає у відокремленні таких принципів:

1. Детермінізму (розвитку, причинності, історизму).
2. Системності (структурованості).
3. Об'єктивності.
4. Відповідності наукових теорій потребам практики (єдності теорії й практики).

Принцип детермінізму полягає в тому, що предмет криміналістичної методики розглядається з позиції діалектичного розуміння процесів, що виникають під час учинення та подальшого розслідування кримінального правопорушення, які знаходяться в тісному взаємозв'язку та взаємозумовленості. Під час розслідування слідчий пізнає матеріальні об'єкти, що існують незалежно від його свідомості. На основі аналізу слідів учинення кримінального правопорушення слідчий робить умовиводи щодо механізму вчинення, обстановки, у якій відбувається подія, її учасників. На підставі отриманої інформації будується криміналістична характеристика, знання елементів якої, у свою чергу, використовуються на початковому етапі розслідування для висунення версій, планування проведення організаційних, слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій.

Принцип детермінізму включає принцип історизму. Предмет пізнання розглядається з моменту його виникнення, подальшого розвитку та зникнення в постійному русі й розвитку. Будь-який матеріальний об'єкт розвивається в русі, який віддзеркалює його сутність, що пізнається саме під час виникнення та розвитку, переходячи з однієї стадії в іншу. Будь-яка криміналістична методика не виникає випадково, вона розробляється, спираючись на попередні, розвиваючи й доповнюючи їх. З удосконаленням криміналістичних засобів і методів окремі методики зникають і на їх основі утворюються нові.

Системність криміналістичної методики, як і будь-якої іншої науки, полягає в тому, що всі її складові взаємопов'язані між собою й становлять єдине ціле, систему знань. Ми погоджуємося з трактуванням принципу системності Б. В. Щуром, який зазначає, що окрема криміналістична методика є системою, що охоплює відповідні підсистеми, які, у свою чергу, складаються з відповідних елементів, що відповідають ознакам системи. «З іншого боку, окрема криміналістична методика є елементом (підсистемою) системи розроблених і запропонованих слідчій практиці криміналістичних методик. Елементи окремої криміналістичної методики – є єдиним ансамблем, мають чітко визначений характер, займають певну послідовність, є логічно обумовленими», – зазначає автор [9, с. 258–259]. Принцип системності пов'язаний із принципом детермінізму. Складові частини окремої криміналістичної методики взаємопов'язані між собою, а виникнення й існування нових розділів або теорій взаємозумовлене. Завдяки принципу системності можливо планування розвитку криміналістичних методик, передбачення виникнення нових.

Принцип об'єктивності полягає у визначенні закономірностей формування криміналістичних методик на основі методології наукових досліджень, незалежно від політичних, соціальних та інших процесів, що відбуваються в суспільстві. Процеси, що відбуваються в суспільстві, безумовно, впливають певним чином на розвиток будь-якої науки як позитивно, так і негативно. Наприклад, сучасна війна на території країни сприяла появі та розвитку низки окремих криміналістичних методик, пов'язаних із воєнними злочинами. Але, у зв'язку з війною та потребою виділення значних коштів на підтримку збройних сил, зменшилося фінансування наукових досліджень, що цілком обгрунтовано. Принцип об'єктивності полягає також у тому, що наукові розробки криміналістичних методик ґрунтуються на офіційній статистиці та перевірених емпіричних даних, у тому числі на результатах анкетування й інтерв'ювання співробітників правоохоронних органів, вивченні матеріалів реальних кримінальних проваджень.

Відповідність наукових теорій потребам практики проявляється в тому, що наукові положення кожної розробленої окремої криміналістичної методики повинні бути витребувані під час діяльності з розслідування кримінальних правопорушень. Цей зв'язок є взаємозумовленим, тобто напрацьовані практикою прийоми та методи розслідування опрацьовуються науковцями, систематизуються й удосконалюються, а потім надаються знову практичним працівникам уже як знання вищого рівня. Крім того, з появою нових видів злочинів з'являються відповідні методики, розроблені науковцями на основі вже чинних подібних методик.

Щодо принципів використання криміналістичних методик, що є складовою практичної діяльності з розслідування кримінальних правопорушень, то потрібно навести їх перелік, запропонований В. В. Тішенко: а) вибір напряму розслідування й досягнення його кінцевої мети здійснювати виходячи з кримінально-правової оцінки події та предмета доказування; б) визначення належності події, що розслідується, до відомого типу, роду, виду, групи злочинів на основі наукової криміналістичної класифікації, що дає змогу правильно вибрати відповідну рекомендовану криміналістичну методику; в) використання в розслідуванні даних відповідної криміналістичної характеристики категорії злочинів, до якої належить і конкретний злочин, що дає змогу з'ясувати типову модель певної категорії злочинів, використати наукові розробки; г) ситуативний підхід до постановки тактичних завдань і засобів їх вирішення, який передбачає використання типових слідчих ситуацій за цією

методикою, типових завдань і типових програм їх вирішення; д) етапність методики розслідування, яка передбачає виділення двох основних етапів і вирішення на кожному з них властивих йому завдань; е) планомірність ходу розслідування; ж) використання в діяльності з розкриття злочинів різних форм і методів взаємодії слідчого з органами дізнання, іншими правоохоронними особами, населенням; з) застосування сучасних наукових і технічних можливостей у розслідуванні кожного злочину [8, с. 121–122].

Більш конкретно й стисло, на наш погляд, визначив принципи застосування окремих криміналістичних методик Б. В. Щур, із яким ми погоджуємося: а) законність використання методичних рекомендацій і слідчих технологій передбачає те, що всі пропонувані рекомендації мають відповідати духу та букві закону й застосування різних засобів, прийомів і методів у слідчій діяльності має лежати в законній площині; б) етичність використання методичних рекомендацій і слідчих технологій означає, що їх практичне застосування має бути в межах вимог професійної етики слідчого, дотримання етичних вимог здійснення слідчої діяльності; в) етапність (планомірність) використання методичних рекомендацій і слідчих технологій пов'язано з виконанням певних дій на різних етапах розслідування (початковому, наступному, завершальному), що має бути передбачено в окремій криміналістичній методиці; г) вибірковість (ситуаційність) застосування методичних рекомендацій і слідчих технологій означає відповідність окремої криміналістичної методики до конкретного кримінального провадження справи з урахуванням виду злочину; д) індивідуальність (конкретність) методичних рекомендацій і слідчих технологій означає, що методичні рекомендації з розслідування від абстрактних конструкцій повинні перетворюватися на ті, що використовуються в кожному конкретному випадку залежно від об'єктивних і суб'єктивних чинників [9, с. 260–261].

Розглядаючи принцип законності, ми відмічали, що будь-яка діяльність уповноважених державою осіб повинна здійснюватися в межах положень, прописаних у законодавчих актах. Це стосується й діяльності слідчого з розслідування кримінальних правопорушень, що повинна здійснюватися згідно з принципами кримінального процесуального права, що чітко визначені в ст. 7 «Загальні засади кримінального провадження» КПК України: 1) верховенство права; 2) законність; 3) рівність перед законом і судом; 4) повага до людської гідності; 5) забезпечення права на свободу та особисту недоторканність; 6) недоторканність житла чи іншого володіння особи; 7) таємниця спілкування; 8) невтручання у приватне життя; 9) недоторканність права власності; 10) презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини; 11) свобода від самовикриття й право не свідчити проти близьких родичів і членів сім'ї; 12) заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне й те саме правопорушення; 13) забезпечення права на захист; 14) доступ до правосуддя й обов'язковість судових рішень; 15) змагальність сторін і свобода в поданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості; 16) безпосередність дослідження показань, речей і документів; 17) забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності; 18) публічність; 19) диспозитивність; 20) гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами; 21) розумність строків; 22) мова, якою здійснюється кримінальне провадження [2].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Процес формування криміналістичних методик і використання їх наукових положень повинен ґрунтуватися на певних принципах, основоположних началах, вихідних положеннях, ідеях. Проаналізувавши думки науковців щодо принципів науки та практичної діяльності, можна зазначити, що вони поділяються на дві групи: принципи формування криміналістичної методики як розділу науки криміналістики та принципи використання положень криміналістичної методики як практичної діяльності уповноважених осіб, зокрема підрозділів слідства, з розслідування кримінальних правопорушень. До принципів побудови (формування) окремих криміналістичних методик можна зарахувати: а) детермінізм (принципи розвитку, причинності, історизму); б) системність (структурованість); в) об'єк-

тивність; г) відповідності наукових теорій потребам практики (єдності теорії і практики). До принципів використання окремих криміналістичних методик потрібно зарахувати: а) законність; б) етичність; в) етапність (планомірність); г) вибірковість (ситуаційність); г) індивідуальність (конкретність). Крім визначених принципів при здійсненні діяльності з розслідування кримінальних правопорушень, що є різновидом кримінально-процесуальної діяльності, потрібно дотримуватися принципів, визначених ст. 7 КПК України.

Список використаних джерел

1. Великий глумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
3. Пиріг І. В. Принципи судово-експертної діяльності та їх співвідношення з принципами судової експертології. *Правова позиція*. 2016. № 1 (16). С. 106–113.
4. Пиріг І. В., Шинкаренко І. Р. Принципи судової експертизи. *Теорія і практика судової експертизи та криміналістики*. 2018. Вип. 18. С. 221–230.
5. Принцип. URL: <https://slovyk.ua/index.php?swrd=принцип>.
6. Принцип. *Юридична енциклопедія* : у 6 т. / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 2003. Т. 5 : П-С. С. 110.
7. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі) : підручник. Київ : Кондор, 2006. 588 с.
8. Тіщенко В. В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів : монографія. Одеса : Фенікс, 2007. 260 с.
9. Щур Б. В. Теоретичні основи формування та застосування криміналістичних методик : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09 / Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Харків, 2011. 407 с.
10. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень : навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 178 с.

References

1. Velykyu tlumachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy (z dod. i dopov.). (2005) [Large explanatory dictionary of the modern ukrainian language (with appendixes and additions) / Uklad. i holov. red. V. T. Busel. Kyiv ; Irpin': VTF «Perun», 1728 p. [in Ukr.].
2. Kryminal'nyy protsesual'nyy kodeks Ukrayiny vid 13.04.2012. [Criminal Procedure Code of Ukraine of April 13, 2012]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>. [in Ukr.].
3. Pyrih, I. V. (2016) Pryntsypy sudovo-ekspertnoyi diyal'nosti ta yikh spivvidnoshennya z pryntsyypamy sudovoyi ekspertolohiyi [Principles of forensic expertise and their correlation with the principles of forensic expertise]. *Pravova pozytsiya*, № 1 (16), pp. 106–113. [in Ukr.].
4. Pyrih, I. V., Shynkarenko, I. R. (2018) Pryntsypy sudovoyi ekspertyzy [Principles of forensic expertise]. *Teoriya i praktyka sudovoyi ekspertyzy ta kryminalistyky*, iss. 18, pp. 221–230. [in Ukr.].
5. Pryntsyp. Retrieved from: <https://slovyk.ua/index.php?swrd=pryntsyyp>. [in Ukr.].
6. Pryntsyp. Yurydychna entsyklopediya : u 6 t. [Legal Encyclopedia : in 6 vols. / red. kol.: Yu. S. Shemshuchenko (vidp. red.) ta in.. Kyiv : Ukr. Entsykl. im. M. P. Bazhana, 2003. Vol. 5 : P-S. P. 110. [in Ukr.].
7. Saltevs'kyu, M. V. (2005) Kryminalistyka (u suchasnomu vyhlyadi) [Forensic science (in its modern form)] : pidruch. Kyiv : Kondor, 588 p. [in Ukr.].
8. Tishchenko, V. V. (2007) Teoretychni i praktychni osnovy metodyky rozsliduvannya zlochyniv [Theoretical and practical foundations of crime investigation methodology]: monohraf. Odessa : Feniks. 260 p. [in Ukr.].
9. Shchur, B. V. (2011) Teoretychni osnovy formuvannya ta zastosuvannya kryminalistychnykh metodyk [Theoretical foundations of the formation and application of forensic methods]: dys. ... d-ra yuryd. nauk : 12.00.09 / Natsional'nyy universytet «Yurydychna akademiya Ukrayiny imeni Yaroslava Mudroho». Kharkiv, 407 p. [in Ukr.].
10. Yurynets', V. Ye. (2011) Metodolohiya naukovykh doslidzhen' [Methodology of scientific research] : navch. posib. Lviv : LNU imeni Ivana Franka. 178 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Valentyn Bidniak. Principles of formation and use of individual forensic techniques

The article examines the principles of formation and use of individual forensic methods. It is established that principles from the point of view of law are understood as basic principles, initial ideas that are characterized by universality, general significance, higher imperativeness and reflect essential provisions of theory, doctrine, science, system of domestic and international law, political, state or public organization: humanism, justice, legality, equality of citizens before the law, etc. The process of formation of forensic methods and use of their scientific provisions must also comply with certain principles.

The analysis of the opinions of scientists on the principles of science and practical activity established that they are divided into two groups: principles of formation of forensic methods as a section of the science of forensics and principles of use of provisions of forensic methods as practical activities of authorized persons, in particular investigation units, in the investigation of criminal offenses. The principles of construction (formation) of individual forensic methods include: a) determinism (principles of development, causality, historicism); b) systematicity (structure); c) objectivity; d) compliance of scientific theories with the needs of practice (unity of theory and practice). The principles of using individual forensic methods include: a) legality; b) ethics; c) phasing (planning); d) selectivity (situational); e) individuality (specificity). The content of each of the principles is disclosed and an understanding of the appropriateness of their application is provided.

In addition to the specified principles, when carrying out activities to investigate criminal offenses, which is a type of criminal procedural activity, it is necessary to adhere to the principles defined in Article 7 of the Criminal Procedure Code of Ukraine.

Key words: *forensics, principles, investigation, investigative activity, criminal offenses, forensic methodology.*

*Надійшла до редакції: 03.11.2025
Прийнято до друку після рецензування: 16.11.2025
Опубліковано: 12.12.2025*